

Svenskt Demenscentrum

**För ett
demensvänligt
samhälle**

Nollvision

-

**För en demensvård utan tvång
och begränsningar**

...uden tvang og restriktioner

Lars Sonde
Projektledare
Svenskt Demenscentrum

Paradigmskifte

Svensk grundlag förutsätter att ingen
medborgare ska kunna utsättas för
samhälleligt tvång *utan* lagstöd

Historik

1980 Socialstyrelsen: Föreskrifter om förbud mot tvångsmedel inom somatisk långtidssjukvård

1984 Socialberedningen: Förslag om lag om skydd för vissa åldersdementa

1992 Socialstyrelsen: Allmänna råd om skyddsåtgärder för personer med åldersdemens i särskilda boendeformer för service och omvårdnad

1997 Socialstyrelsen: Skrivelse till regeringen om lagreglering

2005 Regeringen: Utredning om behov av lagstiftning

2006 Socialdepartementet: SOU 2006:110 Regler för skydd och rättssäkerhet inom demensvården

2009 Socialdepartementet: Uppdrag till Svenskt demenscentrum

2010 Socialstyrelsen: Upphäver föreskrifter och allmänna råd

2012 Lagrådsremiss: Lag om vissa tvingande skyddsåtgärder inom socialtjänsten

Svenskt Demenscentrum

Om tvingande och begränsande åtgärder i demensvården + exempel från länder som lagreglerat området

2010

2013

Lagstiftning? ... Ja!

”Det är orimligt att vårdtagare ska vara utlämnade till enskild omsorgspersonals bedömning av behovet av skydd”

”Det är inte heller rimligt att enskild omsorgspersonal utan juridisk skolning dagligen ska behöva handla på ett sätt som riskerar att vara brottsligt”

2013: Nytt uppdrag från Socialdepartementet:

”Istället för att fokusera på vilka tvångsåtgärder som ska vara tillåtna eller inte, bör vi fokusera på att lära oss hur vi gör för att undvika att situationer uppstår där tvång ses som det enda alternativet att bemöta personen”

Och kunskapen finns...

- På enheter
- I böcker och andra skrifter
- I andra länder (Australien)

Handbokens utgångspunkter

- Varje gång vi använder tvingande eller begränsande åtgärder riskerar vi att kränka individens integritet, värdighet, självaktning och stolthet. Även grundlagsskyddade mänskliga fri- och rättigheter åsidosätts.
- Vi vet också att tvingande åtgärder kan öka risken för både fysisk och psykisk skada.

Handboken

Syfte:

- Ge en vision för arbetet - Nollvision
- Vara ett praktiskt verktyg i det direkta vård- och omsorgsarbetet
- Bidra med bästa tillgängliga kunskap för att utveckla en vård och omsorg utan tvingande eller begränsande åtgärder

Handboken

Kap 1: Tänket – Nollvisionen

Kap 2: Förebyggande strategier

Kap 3: Bemötandestrategier

Kap 4: Ledarskapet

+ Handbok till anhöriga, webbutbildning, app

Förebyggande strategier

Personcentrerad vård och omsorg, levnadsberättelse, kartläggning, anhöriga

Att undvika triggers:

- Kroppslig bedömning (smärta, infektioner, sår, hunger, törst, illamående...)
- Funktionell bedömning (Kommunikationsförmåga, syn- hörselnedsättning...)
- Psykologisk bedömning (Samspel, relationer med personal, anhöriga, andra...)
- Kognitiv bedömning (Depression, konfusion, hallucinationer, vanföreställningar ...)
- Psykosocial bedömning (Stresshantering, ändrade förhållanden, anhöriga, personal, behov av enskildhet ...)
- Bedömning av den fysiska miljön (Hemlikhet, ljudnivå, framkomlighet, möjlighet att gå ut, färger, möblering, hjälpmedel ...)

Bemötandestrategier

Att bemöta:

- Vanföreställningar
- Hallucinationer
- Agitation/upprördhet
- Depression/nedstämdhet
- Ångest
- Upprymdhet
- Apati
- Hämningslöshet
- Lättretlighet
- Motorisk rastlöshet
- Sömnstörningar
- Nedsatt matlust/ätstörningar

Beslutsschema:

- När personen utgör en fara för sig själv eller andra

När nollvisionen inte räcker till:

- Missförhållanden

Ledarskapet

Att alla arbetar för att undvika oroliga situationer:

- Nollvision,
- Personcentrerad vård och omsorg,
- Levnadsberättelsen,
- Kartläggningen,
- Involvera anhöriga
- Kompetensutveckling/utbildning
- Arbetspolicy
- Systematiskt förbättringsarbete – ett ständigt förbättringsarbete (PDSA-cirkeln)

Lagstiftning?... Nej!

Behovet av tvingande åtgärder är kopplat till okunskap och resursbrist.

- Vi fixar okunskapen: Handbok, webbutbildning, app, anhöriga
- Vem fixar resurser ...?